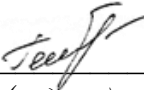

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри

 Оксана ГОЛЮК_
(підпис) (ПІБ завідувача кафедри)
« 22 » грудня 2023 р.

**«ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Початкова освіта»
Ольмезової Альони Іванівни

Науковий керівник:
Воєвутко Н.Ю., к.пед.н., доцент

Рецензент: Рецензент Директор ЗОШ №26 м.
Маріуполя Чайкін М.Г
(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи)

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
« ____ » 20__ р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	7
1.1. Навчання іноземної мови у початковій школі як педагогічна проблема	7
1.2. Особливості навчання іноземної мови учнів молодшого шкільного віку	14
Висновки до Розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	23
2.1. Характеристика форм та методів навчання іноземної мови у початковій школі	23
2.2. Комплекс вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках англійської мови	43
Висновки до Розділу 2	53
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Глобалізаційні процеси у світі вимагають від особистості володіння іноземною мовою. Вона є одним із важливих предметів у системі підготовки сучасного молодшого школяра в умовах полікультурного світу. В умовах реформування сучасної освіти запроваджуються вимоги до рівня володіння іноземною мовою, результатом вивчення іноземної мови в закладі загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності випускників.

Іноземна мова допомагає формувати комунікативну культуру школяра, сприяє загальному мовному розвитку, розширенню кругозору, вихованню різноманітних позитивних якостей сучасної особистості.

Молодший шкільний вік є оптимальним періодом для активного навчання соціальної поведінки, закріплення мовних і комунікативних знань, умінь і навичок, а також їх розуміння і грамотного застосування. Когнітивні процеси також переходять на новий етап розвитку у дітей молодшого шкільного віку. Діти адаптуються до нового соціального середовища і вчаться взаємодіяти з іншими дітьми та дорослими під час навчальної діяльності. У цьому віці вони потребують розвитку комунікативних навичок та вміння встановлювати і підтримувати різні форми стосунків. Важливою є наявність комунікативних знань, умінь і навичок.

Вивчення іноземної мови в початковій школі має особливості, характерні саме для цього рівня. У перші роки навчання відбувається інтенсивне накопичення мовних засобів, які використовуються для вирішення широкого кола комунікативних завдань. Пізніше учні будуть застосовувати ці завдання в інших комунікативних ситуаціях в рамках нових тем. Однак основне накопичення мовних і мовленнєвих засобів відбувається на початковому етапі. При цьому динаміка засвоєння мовного матеріалу, його

послідовність, обґрунтованість та інтенсивність застосування мають значний вплив на ефективність навчального процесу.

Ефективність процесу навчання іноземної мови у початковій школі викликає інтерес дослідників і розглядається у різних площинах. В. Редько, Т. Полонська, О. Пасічник та І. Горошкін розглядають дидактичні та методичні засади компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі; особливості застосування сучасних методів навчання англійської мови в початковій школі досліджує М. Богачик; специфіка методики викладання англійської мови в початковій школі проаналізована у роботах О. Безкоровайна та Г. Павлюк. Формування іншомовної компетентності молодших школярів з використанням сучасних освітніх технологій досліджено у наукових працях О. Паршикової, Л. Савченко, Т. Олинець, І. Ільницької та ін. Проблеми організації та удосконалення навчання іноземної мови у початковій школі займаються дослідники О. Бігич, А. Гергель, М. Денисенко, Н. Жеренко, О. Коломінова, О. Паршикова, С. Роман та ін. Проблему застосування ігрових методів на уроках англійської мови в початковій школі досліджували К. Валуєва, О. Михайлова, С. Ходорковська та інші. Використання методу проєктів висвітлюється в працях Е. Полат, І. Чечель, О. Мойсеевої, Т. Сахарової, Т. Хатчінсон та інших. Драматизацію як метод навчання досліджували Н. Коряковцева, В. Караковський, А. Утехіна, Г. Болтон, Дж. Ладус, С. Ш. Уеселз та інші.

Попри широкий масив наукових праць, присвячених вивченню процесу навчання іноземної мови дітьми молодшого шкільного віку, актуальною залишається обрана для дослідження тема: **«Особливості навчання іноземної мови в початковій школі»**.

Мета дослідження полягає у вивченні та аналізі особливостей навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку та розробці методичних

матеріалів для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури здійснити аналіз основних понять дослідження.
2. Проаналізувати психолого-педагогічні особливості формування іншомовної комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку.
3. Розглянути методи і засоби навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку.
4. Розробити методичний супровід формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи.

Об'єктом дослідження виступає процес навчання англійської мови у початковій школі.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку..

Для досягнення мети й вирішення завдань дослідження використано комплекс таких **методів** наукового дослідження: теоретичні – вивчення, аналіз та узагальнення (для визначення й уточнення базових понять дослідження).

Практичне значення дослідження полягає в тому, що підготовлено методичні рекомендації, спрямовані на формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи, які можуть бути використані як додаткові матеріали у процесі навчання англійської мови у 1-4 класах.

Апробація результатів дослідження здійснювалася у доповідях і виступах автора на науково-практичних конференціях, зокрема: ; на науково-методичному семінарі «Педагогічна майстерня» кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету.

Результати дослідження висвітлено у 2 наукових публікаціях, з яких 1 стаття та 1 тези.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 58 сторінках. Список використаних джерел містить 51 найменування. У роботі вміщено 8 рисунків та 1 таблиця.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1. Навчання іноземної мови у початковій школі як педагогічна проблема

Процес навчання англійської мови в початковій школі спрямований на формування основ комунікативної компетентності на основі компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів. На початковому етапі вивчення англійської мови закладаються основи психолінгвістичних механізмів іншомовної комунікативної компетентності, формуються мовні навички та мовленнєві вміння (говоріння, аудіювання, читання та письмо).

Компетентнісно орієнтоване навчання іншомовного спілкування відбувається насамперед у процесі комунікативної діяльності, коли учні не лише здобувають знання певної прагматичної спрямованості, а й свідомо застосовують систему навчальних дій, що забезпечують засвоєння цих знань. Звичайно, всі навчальні дії повинні відповідати потенційним психофізіологічним можливостям учня початкової школи. Лише тоді, коли кожен учень особисто бере участь у їх виконанні та розуміє їх функціональне призначення у поєднанні з іншими видами поведінки, він може набути досвіду усного та писемного мовленнєвого спілкування.

Переконливим є погляд О. Бігич на те, що «для успішного компетентнісно орієнтованого комунікативного навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку вирішальне значення мають методи, форми та засоби навчання, особливо зміст підручників, вправи та завдання, що містяться в них. Лише методично правильний вибір методів навчання та

методично обґрунтована структура можуть гарантувати ефективність набуття іншомовного комунікативного досвіду та успішне досягнення цілей навчання, визначених чинною шкільною програмою».

Під час виконання відповідних видів роботи індивідуально, в парах та в групах учні не лише отримують уявлення про лінгвістичні особливості іноземної мови, а й набувають досвіду усної взаємодії в різних комунікативних ситуаціях [9].

За визначенням В. Редько «основними напрямками трансформації змісту навчання іноземної мови в початковій школі відповідно до компетентнісної парадигми є:

а) дидактичне переосмислення сутності навчального матеріалу з точки зору його актуальності, доцільності, доступності, відповідності з іншомовними комунікативними потребами учнів, їх віковими можливостями, достатністю для забезпечення їх іншомовних комунікативних здібностей намірам, визначеним навчальною програмою;

б) визначення зв'язків досліджуваного матеріалу з життєвою практикою молодших школярів, з досвідом навчання, набутим під час опанування іншими шкільними предметами, що пов'язано з рівнем його прагматизму – значущими для молодших школярів сферами використання в умовах реального спілкування;

в) забезпечення ефективної активізації та сприяння засвоєнню учнями доцільно підбраного мовного матеріалу в різних видах мовленнєвої діяльності через мотивацію навчальної діяльності та використання оптимальної системи вправ і завдань та дидактично доцільних допоміжних засобів;

г) сприяння свідомому оволодінню учнями способами роботи з іншомовним матеріалом у межах певного кола понять, явищ, процесів, предметів, фактів, зокрема сфер і тем спілкування, змісту мовного і

мовленнєвого матеріалу, правил, інструкцій, та ін., які є доступними для розуміння та узгоджуються з їхнім віковим потенціалом» [26].

Саме ці положення можуть слугувати основою для реалізації компетентнісно орієнтованого навчання іноземної мови молодших школярів.

Специфіка вивчення англійської мови в початковій школі визначається психофізіологічними особливостями молодших школярів. Також вчителю необхідно розуміти, що учні початкових класів мають підвищену нервозність, неухважність, труднощі з концентрацією уваги, коротку увагу, часто відволікаються і можуть легко занудьгувати після 5-10 хвилин навчання. Молодші школярі надзвичайно активні та часто недисципліновані. Їм подобається вчитися переважно через гру, оскільки ця діяльність є природною для цього віку. Вони люблять досліджувати, наслідувати, копіювати, тому на цьому етапі навчання переважає репродуктивна діяльність. Учні легше сприймають ситуації, ніж мовні явища, мають гарну уяву, але іноді можуть виникати певні труднощі в розрізненні уявного світу від реального. Молодші школярі дуже чутливі до оцінювання та виправлення. Вони не мають достатніх знань з англійської мови, тому часто використовують рідну мову в класі. Урок у початковій школі часто проходить не за планом, після чого не вистачає часу і виникає проблема підбору та адаптації відповідного матеріалу. Учні початкової школи сприймають фізичний світ як домінуючий, навчаючись за допомогою усього, що їх оточує. Їм важко сприймати абстрактні поняття, розуміти мовні явища (граматику, вимову тощо), але вони прагнуть практично користуватися мовою, виконувати цікаві завдання переважно в активній ігровій формі. Учні люблять розповідати про себе та віддають перевагу навчанню на основі свого життєвого досвіду.

Усі ці особливості молодших школярів необхідно враховувати, щоб доцільно, дидактично виправдано застосовувати методи навчання англійської мови [6].

Дослідниця М. Богачик у своїх працях розглядає особливості застосування сучасних методів навчання англійської мови в початковій школі та наполягає на доцільності використання ігрових методів навчання на даному етапі. «Доцільність підбору ігор та моделювання ігрових ситуацій визначається віковими особливостями учнів, має відповідати комунікативним та пізнавальним інтересам, відображати реальні потреби вивчення англійської мови як вдосконалення міжкультурної комунікації, мотивувати та розвивати позитивне ставлення до вивчення англійської мови» [6].

При впровадженні дидактичних ігор можна виокремити наступні етапи:

1. Підготовчий етап: вибір дидактичної гри відповідно до теми, що вивчається, з урахуванням загальних психофізіологічних особливостей учнів, їхніх інтересів та мовного досвіду. Підготовка необхідного матеріалу, обладнання, визначення мети, завдань, перебігу гри, оптимальної тривалості, учасників та оцінювання.

2. Виконавчий етап: пояснення правил та змісту гри, надання чітких інструкцій та об'єднання учнів у групи або пари. Контроль за ходом гри. Виправлення та контроль доречності та точності граматичних структур, лексики та вимови.

3. Аналітико-корекційний етап: підбиття підсумків гри, оцінка результатів і ефективності.

Дидактичні гри з англійської мови можна розподілити на такі види:

1. Рольові ігри – спрямовані на використання мови як засобу спілкування в ситуаціях, максимально наближених до реального життя. Такі ігри не тільки допомагають формувати комунікативну компетентність, але й сприяють розвитку творчого потенціалу учнів.

2. Граматичні ігри – спрямовані на відпрацювання певних граматичних конструкцій.

3. Лексичні ігри – мають на меті тренування вживання певної лексики в ситуаціях, наближених до життєвих.

4. Фонетичні ігри – спрямовані на відпрацювання вимови окремих звуків, інтонації, наголосу.

5. Орфографічні ігри – використовуються для відпрацювання або перевірки написання певного лексичного матеріалу.

6. Мовні ігри – спрямовані на відпрацювання лексичних, граматичних, фонетичних навичок.

7. Ігри з буквами використовуються для розвитку словникового запасу, тренування уваги та пам'яті. Такі ігри можуть проводитися як індивідуально, так і в груповій формі і традиційно супроводжуються певною графічною наочністю.

8. Ігри, спрямовані на розвиток навичок читання.

9. Ігри-загадки – метою яких є активізація певного лексичного матеріалу.

10. Музичні та рухливі ігри – використання пісні чи вправи для відпрацювання певної лексики чи граматики.

Таким чином, гра – це не лише цікавий спосіб урізноманітнити вивчення англійської мови в початковій школі, а й можливість змоделювати життєві ситуації із застосуванням мовного, мовленнєвого та соціокультурного досвіду.

Науковці О. Безкоровайна та Г. Павлюк у своїй роботі «Специфіка методики викладання англійської мови в початковій школі» відзначають, що «у початковій школі ставиться мета закласти основи комунікативної компетенції, тобто сформувати в учнів мінімальний рівень володіння іноземною мовою, що дозволяє їм здійснювати іншомовне спілкування на елементарному рівні. Навчання іноземної мови в початковій школі надає найбільш сприятливі можливості для формування в школярів комунікативно-пізнавальних потреб й інтересів, що забезпечують позитивну мотивацію

навчання, тому що ґрунтується на таких психологічних особливостях дітей, як пластичність природних механізмів засвоєння мови, інтенсивне формування пізнавальних процесів, швидке запам'ятовування мовної інформації, особлива здатність до імітації, відсутність мовного бар'єра та ін.» Особливим завданням учителів на уроках англійської мови в початковій школі вбачають «розвиток уміння логічно й послідовно будувати мову, перебудовувати матеріал у значеннєві блоки. Успішне формування навичок й умінь іноземної мови й усно-мовного спілкування іноземною мовою здійснюється на основі ретельно відпрацьованого й методично організованого мовного й мовленнєвого матеріалу» [2].

Питання навчання іноземної мови у початковій школі є актуальним серед вітчизняних та закордонних дослідників.

Дослідження у сфері методики викладання іноземної мови підтверджують, що знайомство з англійською мовою в ранньому віці підвищує ефективність її вивчення. У своїй науковій роботі L. Cameron припускає, що початок вивчення іноземної мови в більш ранньому віці приносить переваги деяким сферам мовних навичок, наприклад, сприйняттю на слух і вимові. Учні, які починають вивчати іноземну мову в початковій школі, мають більше шансів мати високий рівень володіння мовою порівняно з тими, хто тільки починає вивчати її у середній школі [46].

Окрім позитивних проявів навчання англійської мови у початковій школі, вчителі можуть стикатися із певними труднощами, пов'язаними із віковими особливостями учнів. Австралійський науковець D. Nuan виокремлює п'ять основних проблем, з якими можуть зіткнутися вчителі англійської мови молодших школярів. Ці виклики стосуються когнітивного розвитку, мотивації, уваги та багаторівневих груп.

Перший виклик – когнітивний розвиток. D. Nuan пояснює, що молоді учні перебувають у середині свого психологічного та соціального розвитку від

дитинства до дорослого віку. Вчителі повинні враховувати це при розробці завдань і матеріалів. Він припускає, що запровадження формальної граматики та застосування індуктивного навчання молодим учням не було б хорошим рішенням. Навпаки, вони повинні створити завдання та матеріали, які підходять учням залежно від рівня, на якому вони перебувають.

Мотивація є другою проблемою, з якою, стикаються вчителі англійської мови молодших школярів. Підтримка мотивації учнів має вирішальне значення. Водночас є деякі фактори, які здатні впливати на мотивацію. Учні будуть високо мотивовані, якщо будуть розуміти практичне значення набутих знань. Інформуючи учнів про цілі навчання, це допоможе їм як використовувати ефективну стратегію навчання, так і визначити доречність навчання. Отже, вчителі повинні бути в змозі забезпечити ці два аспекти в навчанні молодих учнів.

Наступна складність – привернути увагу учнів і це перше, що повинні робити вчителі, оскільки час уваги дітей обмежений. Для цього доцільно будувати урок англійської мови таким чином, щоб постійно змінювалися види діяльності учнів [48].

Ще одна проблема у навчанні молодших школярів англійської мови полягає в багаторівневих групах. Різноманітність у групі учнів призводить до виникнення складнощів у роботі на уроці. Різноманітність включає різну мотивацію, різний стиль навчання та особливо різний рівень володіння. Тому вчителі повинні вміти працювати з дітьми з такими відмінностями. Щоб впоратися з різницею в рівнях знань, вони повинні розробляти матеріали та завдання, які відрізняються за складністю.

1.2. Особливості навчання іноземної мови учнів молодшого шкільного віку

Останні роки відбувається реформа середньої освіти, яка спрямована на впровадження компетентнісного навчання. Формування іншомовної комунікативної компетентності є однією із пріоритетних задач освіти. Для цього використовуються різноманітні стратегії, інноваційні технології, комунікативні та рольові ігри, авторські методики, запатентовані курси тощо. Все це сприяє успішному опановуванню іноземними мовами та робить процес навчання цікавішим та захопливим. І як наслідок, актуальним та обов'язковим стало вивчення іноземних мов на ранньому етапі. Адже, мова, вивчена ще з дитинства, розвиває комунікативні здібності, формує здатність та готовність дитини до невимушеного іншомовного спілкування [8].

Як підкреслює дослідник М. Заброцький «молодший шкільний вік вважається сприятливим для оволодіння основами іншомовного матеріалу, формування умінь та навичок іншомовної мовленнєвої діяльності. У цей період в організмі дитини відбуваються значні зміни. Підвищується рухливість нервових процесів, підвищується збалансованість процесів збудження і гальмування. Роль другої сигнальної системи в аналізі та синтезі вражень зовнішнього світу, утворенні тимчасових зв'язків, формуванні нових дій і операцій, засвоєння динамічних стереотипів» [11].

Провідною діяльністю для учнів молодшого шкільного віку є навчання, яке значною мірою змінює мотиви їхньої поведінки та відкриває нові джерела розвитку пізнавального та особистісного потенціалу. Ставлячи перед учнями молодшого шкільного віку нові пізнавальні, практичні та дослідницькі завдання, ознайомлюючи їх зі способами вирішення цих завдань, освіта має випереджати розвиток, спиратися не лише на його поточні досягнення, а й на потенційні можливості. Завдяки цьому збагачується мотивація навчальної діяльності школярів. Розвиваються пізнавальні інтереси, інтерес не тільки до

процесу, а й до змісту навчання, усвідомлення необхідності виконання навчальних завдань, почуття обов'язку, відповідальності перед учителем і батьками [11, с. 62]. У своїх наукових роботах В. Котенко та В. Соломаха акцентують, що «орієнтуючись на такі вікові особливості учнів молодшого шкільного віку, як енергійність та наполегливість, які у поєднанні з підвищеною емоційністю та відповідальністю значно посилюють пізнавальні потреби дитини, її активність, спрямовану на розв'язання теоретичних питань. При цьому в учня інтенсивно формуються процеси концентрації уваги, підвищується швидкість мислення, збільшуються можливості синтезу й узагальнення, що зрештою призводить до високої продуктивності пізнавальної діяльності» [11, С. 55].

Важливо зазначити, що в молодшому шкільному віці, коли дитина ще сповнена вражень, відкрита до нового, готова до навчання, у неї проявляється незвичайна схильність до розумової праці. При постійній готовності до нового навантаження розумова діяльність стає для дитини своєрідною грою, де можна проявляти необмежену ініціативу, покладатися на свою уяву і насолоджуватися власними силами. Для таких дітей розумова праця є захоплюючим заняттям. Вони з ентузіазмом працюють навіть у несприятливих умовах: під час веселої галасливої перерви в школі, під час гучної розмови вдома, при включеному телевізорі тощо.

В процесі навчання іноземної мови у початковій школі особливої уваги потребують навчальні дії, спрямовані на виділення та відображення головних, характерних ознак предмета, що вивчається. Такі дії інтенсивно формуються у 2-3 класах, наприклад, коротко пояснити суть тексту іноземною мовою і т. д. Не менш важливим є вміння самостійно ставити перед собою навчальні та практичні цілі перед вирішенням певних завдань.

Молодші школярі спочатку оцінюють навчання лише як діяльність, схвалену вчителями, дорослими, сім'єю, але пізніше їх починають цікавити

окремі навчальні дії та операції. У цей період формується схильність до самовираження, потреба у визнанні з боку вчителів, батьків, однокласників (особливо у зв'язку з успіхами в навчальній діяльності). Мотивація розвивається в напрямку усвідомлення, набуває вільного характеру. Навчальна діяльність, яка є провідною на цьому віковому етапі, сприяє формуванню та розвитку відповідальності. Важливо зазначити, що відповідальності як здатності розуміти відповідність результатів своїх дій необхідним цілям і нормам, відводиться найвище місце в ієрархії всіх мотивів учня [8, с. 58].

Як вже відзначалося раніше, навчальна діяльність у молодшому шкільному віці стає провідною, вона визначає розвиток усіх психічних функцій учня: пам'яті, уваги, мислення, сприйняття та уяви. При цьому діти не втрачають інтересу до гри, а успіх вирішення поставлених цілей (у нашому випадку – навчання) досягається швидше, якщо є різноманіття видів діяльності.

Включення процесу вивчення іноземної мови в контекст ігрової, пізнавальної та навчальної діяльності забезпечить домінування внутрішніх, дійсно активних ігрових і навчально-пізнавальних мотивів, які разом із широкими соціальними мотивами «працюватимуть» на формування позитивного ставлення молодших школярів до предмета, розуміння цілей початкової мовної освіти. Посилення мотиваційної сторони вивчення іноземної мови відбувається також шляхом оволодіння дітьми ефективними способами і прийомами діяльності та позитивного емоційного впливу використовуваних на них навчальних матеріалів. Як показують спостереження, молодші школярі виявляють великий інтерес до представників іншої культури, ці дитячі враження зберігаються надовго, а також сприяють розвитку внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови.

Дослідниця Л. Кочергіна виділяє «психолого-фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, які визначають специфіку технологій навчання іноземної мови:

- низька концентрація уваги;
- схильність до кінестетичних форм роботи;
- концентрація уваги відбувається тут і зараз;
- розуміння ситуації передре розумінню використання англійської мови;
- швидке запам'ятовування супроводжується швидким забуванням;
- механічна пам'ять переважає над логічною;
- відсутність стримуючих чинників під час мовлення;
- відсутність страху зробити помилку і бажання працювати над ними» [20, с.49].

Навчально-виховний процес іноземної мови в початковій школі впливає на чуттєво-емоційну сферу дитини, спрямований на розвиток мовних здібностей, удосконалює навички усного мовлення та закладає підґрунтя для формування міжкультурної компетентності.

Розглянемо, як саме розумові процеси впливають на вивчення іноземних мов учнями початкової школи. Уваги учнів молодшого шкільного віку стає довірливою за умови створення на уроці іноземної мови такої атмосфери для цілеспрямованої діяльності, в якій вони вчаться керуватися самостійно поставленими цілями. При цьому розвиток довірливої уваги йде від управління завданнями, які ставить перед дітьми педагог, до реалізації самостійно сформульованих цілей, від постійного контролю з боку дорослих до самоконтролю. З віком в учнів збільшується обсяг і стійкість уваги. Увага учнів тісно пов'язана з особистою зацікавленістю у навчальному матеріалі, наприклад, краєзнавчий навчальний матеріал діти сприймають краще, ніж граматичний матеріал уроку. Усвідомлення необхідності, цінності нової інформації, інтерес до її змісту визначає стійкість їхньої уваги.

Значний вплив на формування емоцій у дітей цього віку має навчальна діяльність, розвиваючи взаємини з учителем і однокласниками. На думку О. Лелюх-Степанчук «емоційне ставлення до вчителя є своєрідним «маяком» в емоційній сфері школяра, і особливо важливою для дитини є роль вчителя як судді: емоційне забарвлення, що виникає як результат оцінювання вчителем посилює або послаблює мотивацію до навчання, змінює самооцінку та рівень домагань молодшого школяра. А тому байдужість до навчання і, перш за все, до оцінок учителів у цьому віці можна вважати показником девіації» [22].

У процесі навчання іноземної мови підвищується швидкість процесів сприйняття, збільшується кількість сприйнятих предметів, образів, фактів, розширюється обсяг запам'ятовування і т.д. Поступово процес сприйняття у молодших школярів стає довільним і цілеспрямованим. Слід зазначити, що правильно підібрані засоби навчання добре сприймаються учнями та сприяють кращому засвоєнню іншомовного навчального матеріалу.

Учні початкової школи переходять від наочно-образного мислення до науково-теоретичного. Вони вчаться давати визначення відомим їм поняттям, виокремлювати загальні та характерні ознаки об'єктів, вирішувати складніші пізнавальні та практичні завдання, виконуючи, на основі необхідних для цього алгоритмів, дію та виражаючи результати в судженнях і міркуваннях. У дослідженнях із вікової психології М. Заброцький підкреслює, що від елементарного аналізу, коли враховується лише якась частина предмета, діти поступово переходять до комплексного, прагнучи виокремити всі частини або властивості предмета пізнання [21].

Дитина шести років здатна самостійно вирішувати більш-менш складні завдання, що вимагають виділення і використання зв'язків і відносин між предметами, явищами та діями. Учні шестирічного віку мають розумову діяльність, ставлять перед собою пізнавальні завдання, сприймають навколишній світ як пізнавальну проблему. Питання «чому» та «як» є

типовими показниками розумової діяльності. Не всі запитання озвучуються дорослим. Дитина прагне до самостійного розв'язання проблеми: можна проводити «дослідження», щоб знайти відповіді, можна просто спостерігати за навколишнім світом, можна думати й робити самостійні висновки тощо.

Процес засвоєння знань має велике значення для психічного розвитку дитини. Річ у тім, що з процесом засвоєння знань паралельно розвиваються розумові здібності. Для міцного засвоєння інформації дитині необхідно виконати ряд розумових операцій, спрямованих на виявлення тих зв'язків і відносин, від яких залежить успіх подальшої діяльності.

За даними досліджень процес мислення і міркування відбувається в усіх національностей і рас однаково, але способи, засоби і форми вираження думок і суджень різні. Наприклад, в англійській мові є граматична форма Continuous, яка виражає дію, що відбувається в момент мовлення (What are you doing now? / Що ти робиш зараз?). Проте в українській мові такого способу вираження дії в певний проміжок часу немає, використовуються лише певні лексичні засоби. Саме тому необхідно пояснити учням відмінності у побудові речень іноземною мовою і навчити нових способів вираження власних думок іноземною мовою.

Пам'ять молодших школярів розвивається насамперед у напрямі посилення її довільності, підвищення здатності свідомості керувати нею, збільшення обсягу словесно-логічної та смислової пам'яті. При вмілому керівництві навчальною діяльністю учні вже можуть виділяти ключові моменти у зрозумілому матеріалі, що призводить до успішного запам'ятовування.

Збільшити обсяг довготривалої пам'яті можна за допомогою усвідомлення, засвоєння та запам'ятовування мовних одиниць різного рівня.

Інтенсивно формується і розвивається уява. На основі попереднього досвіду виникають нові образи, від простого вільного поєднання думок

молодші школярі поступово переходять до логічно аргументованої побудови нових образів. Збільшуються темпи формування фантазійних образів, зростає попит дітей на витвори власної уяви. Тому розфарбовування, малювання, вирізання, наклеювання спрямовані на задоволення власних практичних потреб, які обов'язково супроводжуються коментарями та інструкціями іноземною мовою, сприяють ефективності розвитку уяви в процесі вивчення іноземної мови.

Вивчення іноземних мов сприяє розвитку вольових якостей молодших школярів, вимагає від них глибокого усвідомлення і виконання обов'язкових вправ і завдань, підпорядкування їх енергії, вільної регуляції поведінки, вміння активно спрямовувати увагу, слухати, міркувати, запам'ятовувати, узгоджувати особисті потреби з вимогами вчителя тощо.

Характеризуючи процес сприймання учнів молодшого шкільного віку важливо відзначити його гостроту та свіжість. Дитина з інтересом сприймає навколишній світ, який відкриває перед нею все нові й нові сторони. У цей період переважає зорова пам'ять. Учні краще, швидше і міцніше запам'ятовують конкретні факти, події, явища, образи, ніж визначення, описи, пояснення тощо. Свідоме запам'ятовування у школярів переважає над механічним. Що стосується мислення, то воно інтенсивно розвивається. Учні поступово вчаться розрізняти істотні властивості, ознаки предметів і явищ, що дає змогу робити перші узагальнення. На цій основі у дитини поступово починають формуватися елементарні наукові поняття.

Початковий етап вивчення іноземної мови є надзвичайно важливим у всьому навчальному курсі. Відповідно до Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» [33] передбачено два цикли початкової освіти: 1) адаптаційно-ігровий (1-2 класи); 2) основний (3-4 класи). Така структура змушує вчителя обирати особливі форми, методи і прийоми навчання іншомовного спілкування учнів. Таким чином, у першому

циклі слід надавати перевагу ігровій діяльності та часу її виконання з урахуванням індивідуальних особливостей школярів; навчання іншомовного спілкування доцільно організовувати через діяльність з використанням ігрових методів; навчальна робота має мотивувати та зацікавлювати учнів. Науковець В. Редько наголошує на тому, що учитель повинен знати, що в початковій школі відповідно до вікових особливостей дітей, про які йшлося вище, «більшість видів комунікативної діяльності здійснюється на репродуктивному рівні, спираючись на зразок як орієнтовну основу для виконання операцій і дій. Дітям цього віку ще майже недоступні самостійні продуктивні (творчі) види діяльності. Весь зміст навчальної діяльності має викликати в першокласників інтерес до іноземної мови». На другому циклі, враховуючи потенційні можливості школярів та набутий ними досвід навчання (міжпредметні зв'язки), учитель має зосередити увагу на застосуванні методів, які навчають учнів здійснювати самостійний вибір способів засвоєння змісту освіти відповідно до власної траєкторії розвитку, порівнювати, систематизувати, узагальнювати, формулювати елементарні висновки, висловлювати оцінні судження на початковому рівні, пов'язувати вивчене з практичним життям, дозволяють активно залучати продуктивні види діяльності [36].

Тому знання загальної, вікової та педагогічної психології, а саме: особливості розвитку молодших школярів, психіки, поведінки та свідомості дитини, вплив психічних процесів на засвоєння іноземної мови, дають можливість учителеві краще організувати навчальний процес, методично правильно скеровувати учнів на уроці, планувати, ставити цілі та завдання на етапах ознайомлення з новим навчальним матеріалом, добирати навчальний матеріал і засоби навчання на етапі автоматизації дій учнів з новим іншомовним матеріалом.

Висновки до Розділу 1

Аналіз актуальної психолого-педагогічної літератури засвідчив, що проблема навчання іноземної мови у початковій школі не втрачає своєї актуальності з огляду на необхідність реалізації завдань Нової української школи щодо формування ключових компетентностей випускника закладу загальної середньої освіти.

Молодший шкільний вік вважається сприятливим для початку вивчення іноземної мови, але основними труднощами можуть виступати вікові психофізіологічні особливості учнів, які визначають вибір технологій навчання іноземної мови. До них належать наступні: низька концентрація уваги, концентрація уваги тільки у момент презентації або відпрацювання матеріалу, схильність до кінестетичних форм роботи; швидке запам'ятовування інформації з одного боку, та швидке забування з іншого, превалювання механічного запам'ятовування над логічним; відсутність страху зробити помилку на відміну від інших вікових груп та відсутність бажання працювати над помилками.

Не зважаючи на те, що однією із провідних видів діяльності учнів молодшого шкільного віку стає навчання, ігрова діяльність не втрачає своєї актуальності. Діти зацікавлені у дослідженнях, наслідуванні і копіюванні оточуючих явищ, саме тому на цьому етапі навчання переважає репродуктивна діяльність. Молодші школярі дуже чутливі до оцінювання та виправлення їх робіт, саме тому вчитель особливо обережно повинен коригувати діяльність учнів і постійно мотивувати їх на вивчення іноземної мови.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1. Характеристика форм та методів навчання іноземної мови у початковій школі

Сучасний процес входження України в європейське освітнє поле відзначається активним запозиченням європейських освітніх стандартів. Одним із широко розвинених підходів у сфері іноземної освіти є раннє вивчення іноземних мов і проблеми двомовності, які обґрунтовуються у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [49].

Цей підхід ґрунтується не лише на практичному засвоєнні іноземної мови як засобу спілкування, а й на діяльності особистості як члена спільноти, яка здатна виконувати певні завдання (не обов'язково пов'язані лише з мовою) за певних конкретних умов життя та соціокультурного середовища. Тому при вивченні мови враховуються також когнітивні, емоційні, вольові та інші індивідуальні якості користувача мови як представника суспільства. Знання та вміння, які учень засвоює в процесі іншомовної освіти, дозволяють йому досягти певного рівня комунікативної компетенції та необхідних компонентів міжкультурної комунікації, за допомогою яких формується його компетентність як мови користувача.

Серед ключових компетентностей, зафіксованих у концепції Нової української школи [33], визначено вміння учня спілкуватися іноземними мовами. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти [49] також акцент робиться на підготовці школярів до взаємодії з іноземцями у різних сферах суспільного життя. Отже, формування іншомовної комунікативної компетентності учнів є невід'ємним елементом процесу навчання іноземної мови у початковій школі.

Нині проблема формування іншомовної комунікативної компетентності є предметом багатьох досліджень та існує чимало визначень даного поняття. Розглянемо поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та процес її формування більш детально.

У «Плані дій щодо створення єдиного європейського індикатора провідних компетентностей» (The European Indicator of Language Competence) іншомовна компетентність розкривається через такі «три компоненти, як:

- лінгвістична компетентність (система внутрішньо засвоєних комунікантом знань щодо функціонування іноземної мови, що виявляється в їх використанні в мовленнєвій діяльності);

- соціальна компетентність (охоплює соціокультурну, соціолінгвістичну та професійну складові, які сприяють реалізації основної мети сучасної освіти, коли іноземна мова постає засобом соціокультурного розвитку особистості, збагачення знаннями нової культури);

- комунікативна компетентність (володіння властивими кожному висловлюванню правилами, які підпорядковуються загальним правилам граматики, що забезпечує здатність використання мови в процесі спілкування)» [49];

Визначення сутності поняття іншомовна комунікативна компетентність з'являється в роботах дослідників, які вивчають проблеми розвитку навичок спілкування іноземною мовою.

Таблиця 2.1

Сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність»

Автор	Визначення поняття «іншомовна комунікативна компетентність»
Strevens A. (1991)	сукупність соціокультурних, лінгвістичних знань, умінь та здібностей, що реалізуються суб'єктом адекватно комунікативній задачі в умовах іншомовного середовища. Як базове поняття іншомовна компетенція може розглядатися як система взаємодіючих елементів, таких як лінгвістична, лінгвокультурна, соціокультурна та комунікативна компетентності.
Козак С. (2001)	сформована у процесі навчання іноземної мови здатністю вільно й адекватно (відповідно до соціально-рольових ситуацій професійної діяльності) розуміти і продукувати відповідні мовленнєві висловлювання згідно з теоретичними положеннями і знаннями, що виконують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичним вмінням та навичками, які забезпечують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування за допомогою засобів іноземної мови.
Павленко О. (2005)	інтегрований компонент комунікативного менеджменту, комунікативної компетентності, який передбачає володіння мовою на варіативно адаптивному рівні, а також на рівні вільного

	спілкування, вирішення завдань щодо формування позитивного іміджу особи.
Галицька М. (2006)	інтегративна характеристика особистості, що визначає рівень її іншомовної комунікативної компетентності та включає потреби, мотиви, психологічні якості, предметні та інтелектуальні знання, уміння й навички, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову для комунікації.
Тинкалюк О. (2008)	знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації.
Барышнікова С. (2008)	інтегративна особливість особистості, що характеризується обсягом і характером засвоєних знань, умінь, навичок з іноземної мови та формується в процесі моделювання іншомовної діяльності, що має складну структуру й постає як взаємодія і взаємопроникнення лінгвістичної, соціокультурної й комунікативної компетентностей, рівень сформованості яких дозволяє особистості ефективно здійснювати іншомовну, а отже, міжмовну, міжкультурну й міжособистісну комунікацію.
Ніколаєва С. (2013)	здатність успішно вирішувати завдання взаємодії й взаєморозуміння з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування.
Вяхк І. (2013)	наявність фонетичних, лексичних, граматичних знань та здатності застосовувати ці знання на практиці, а

	також сформованість комунікативних умінь у говорінні, читанні, письмі, аудіюванні.
Єфімова О. (2014)	складне, інтегральне особистісне утворення, що уможлиблює здатність здобувача освіти комунікувати у процесі іншомовного спілкування, а також створювати й управляти дискурсами.
Бегека Д. (2015)	інтегроване багаторівневе утворення у структурі особистості, яке набуває в результаті навчання.
Волошина О. (2019)	здатність повноцінно спілкуватися іноземною мовою в усній і письмовій формах в різноманітних ситуаціях для вирішення завдань міжособистісної і міжкультурної взаємодії.

У своїх дослідженнях І. Вяхк розширює поняття «іншомовна комунікативна компетентність» і стверджує, що її сутність проявляється у наявності фонетичних, лексичних і граматичних знань і вмінні застосовувати ці знання на практиці, а також сформованість комунікативних навичок говоріння, читання, письма, аудіювання. Науковиця також наголошує, що при формуванні іншомовної комунікативної компетенції учнів необхідно забезпечити їх мовними засобами іноземної мови, за допомогою яких вони зможуть реалізувати всі функції спілкування: інформаційну, регулятивну, емоційно-оцінну, етикетну. Не менш важливе завдання – навчити учнів виходити із ситуації, що склалася через брак іншомовних засобів (формування компенсаторних навичок) – використання перифраза, заміна слів синонімом і т. д. Необхідно створити умови для набуття ними мінімального досвіду вирішення типових комунікативних завдань:

- запитувати інформацію, повідомляти інформацію, пояснювати інформацію, сприймати і розуміти сприйняту інформацію;

- спонукати до чогось, просити про щось, пропонувати щось, радити, погоджуватися, приймати імпульс і реагувати на нього;
- висловлювати думку, оцінку, виражати почуття, емоції, доводити, переконувати, відчувати задоволення/незадоволення та інші почуття від сприйнятої інформації;
- звертатися, починати розмову, висловлювати інтерес до співрозмовника, уважно слухати й чути, підтримувати розмову, завершувати її, вітати зі святом, дякувати, висловлювати співчуття.

Необхідно озброїти учня соціокультурними та краєзнавчими знаннями і дати йому можливість застосовувати їх на практиці. Необхідно цілеспрямовано формувати позитивне ставлення учня до вивчення іноземної мови [7].

Ю. Шмідт визначає іншомовну комунікативну компетентність як «знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), навички та уміння аналізу тексту та власне комунікативні надбання» [42, с. 113].

Своєю чергою Н. Дячук розкриває іншомовну комунікативну компетентність як «інтегральну характеристику професійної діяльності і передбачає як діяльнісну складову, так і комунікативну. Тож іншомовна комунікативна компетентність учнів складається із сукупності ключових компетенцій: лінгвістичної, дискурсивної, стратегічної, соціокультурної, соціальної, лінгвопрофесійної, соціально-інформаційної, соціально-політичної, особистісної» [10].

Дослідниця В. Сафонова розглядає іншомовну комунікативну компетентність як «певний рівень володіння мовними, мовленнєвими і соціокультурними знаннями, вміннями і навичками, що дозволяє тому, хто

навчається комунікативно припустимо і доцільно варіювати свою мовленнєву поведінку в залежності від психологічних факторів одномовного чи двомовного спілкування» [38].

С. Козак вважає, що іншомовна комунікативна компетенція – це «сформована в процесі вивчення іноземної мови здатність вільно (відповідно до соціально-рольових ситуацій професійної діяльності) розуміти і продукувати адекватні мовленнєві висловлювання відповідно до теоретичних положень та знань, що забезпечують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичні вміння та навички, що забезпечують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування засобами іноземної мови» [16].

Вчені С. Liu, К. Scott, R. Lim, S. Taylor, R. Calvo до структури іншомовної комунікативної компетентності відносять лінгвістичні, соціокультурні, соціолінгвістичні, стратегічні, дискурсивні, соціальні елементи. До субкомпетентностей вони відносять наступні:

- лінгвістична (можливість здійснення висловлювань іноземною мовою лише на основі опанованих знань, розуміння мови як системи);
- дискурсивна (зв'язність, логічність, організація мови);
- прагматична (уміння передати комунікативний зміст відповідно до соціального контексту);
- розмовна (уміння говорити зв'язно, без напруги, у природному темпі, без затяжних пауз для пошуку мовних форм);
- соціально-лінгвістична (уміння обирати мовні форми);
- стратегічна (уміння використовувати комунікативні стратегії для компенсації знань, яких бракують, в умовах реального мовного спілкування);
- мовна (готовність до створення комунікативного змісту внаслідок мовної діяльності) [47].

Своєю чергою В. Баранов виокремлює три складові іншомовної комунікативної компетентності (рис. 1.1.)

Рис. 1.1. Складові іншомовної комунікативної компетентності

О. Бернацька та М. Комогорова, розглядаючи проблему формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи, виокремлюють наступні її складові:

- «лінгвістика компетентність, яка розглядається як здатність розуміти та продукувати вивчені або аналогічні їм висловлювання, а також потенційна здатність розуміти нові, невивчені висловлювання іншомовного середовища;
- стратегічна компетентність – здатність ефективно брати участь в іншомовній комунікації, обираючи для цього правильну стратегію

дискурсу, а також адекватну стратегію для підвищення ефективності комунікації;

- соціолінгвістична компетентність – здатність розуміти і продукувати словосполучення та речення з такою формою та таким значенням, які відповідають певному соціолінгвістичному контексту іншомовної комунікації;
- дискурсивна компетентність – здатність поєднувати окремі речення у зв'язне усне або письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби» [3].

Дослідниці підкреслюють ефективність раннього початку вивчення іноземної мови та наголошують, що це допомагає розкрити мовні і комунікативні здібності учнів, формує їх комунікативну компетентність, створює картину світу та розвиває мислення.

Рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи залежить від багатьох факторів, а саме:

- врахування вікових психофізіологічних особливостей розвитку дітей молодшого шкільного віку;
- цікавий зміст навчального матеріалу, що занурює учнів в атмосферу іншомовної комунікації та культури;
- використання інтерактивних методів та форм навчання;
- використання сучасних засобів навчання.

Оскільки компетентнісний підхід у навчанні передбачає перехід від суб'єкт-об'єктних відносин між учителем та учнем до суб'єкт-суб'єктних та підвищення ефективності процесу навчання, розвитку зацікавленості учнів в іноземній мові, важливим є впровадження у процес навчання іноземної мови різноманітних методів і форм навчання.

Учні молодшого шкільного віку характеризуються певними віковими та психофізичними особливостями. Вони не надто зосереджуються на тому, що вивчають, але можуть отримувати інформацію з усього, що відбувається навколо них. Вчителі повинні знати, що абстрактні поняття, такі як граматичні правила, не є найбільш ефективними на цьому етапі навчання. Але схвальна реакція вчителя і увага до індивідуальних особливостей учня мають стимулюючий вплив на процес вивчення іноземної мови. Діти активно беруть участь і жваво реагують на дії, пов'язані з їх життям і досвідом. Утім підтримувати увагу і зосередженість дітей на одному виді діяльності протягом тривалого часу до волі складно, а інколи й неможливо. Важливою характеристикою дитини є його здатність швидко опановувати мовні навички в процесі навчання. Однак, якщо вони не мають практики постійного використання в класі чи повсякденному житті, вони також швидко забувають іноземну мову [27, с.149].

У дитячих групах вчителі повинні використовувати більш різноманітні ігрові вправи і навчальні пісні, ніж при роботі з підлітками і дорослими. Крім того, вчителі повинні переконатися, що вони підготували достатньо матеріалу, щоб підтримувати певний рівень уваги, часто змінюючи діяльність молодших учнів.

У нашому дослідженні ми детальніше розглянемо такі методи навчання як: методи проєктування, драматизація, елементи ТРВЗ-педагогіки.

Одним з ефективних методів навчання є метод проєктів. Проєктні технології спрямовані на стимулювання інтересу учнів до нових знань, розвиток учня через розв'язування практичних задач [41].

Проєкт визначається як довгострокова діяльність протягом декількох тижнів, яка охоплює різні індивідуальні або групові завдання, такі як розробка плану дослідження або питання, виконання плану за допомогою емпіричних

або документальних досліджень, включаючи збір, аналіз і надання усних або письмових даних [43].

Основна проблема вивчення англійської мови полягає в тому, що поза школою учні практично не мають можливості спілкуватися іноземною мовою. Використання проєктної методики в навчальному процесі дозволяє більшою мірою застосовувати мовні знання та мовленнєві навички. Проєктні завдання виходять за рамки уроку і потребують багато часу, але разом з тим можна вирішити низку важливих завдань, а саме:

- учні матимуть можливість виконувати творчу роботу в рамках заданої теми, самостійно отримувати необхідну інформацію не лише з підручників, а й з інших джерел;
- учні в проєкті взаємодіють між собою та з учителем. У цьому випадку вчитель виступає не тільки як контролер, а і як консультант;
- посилюється індивідуальна та колективна відповідальність учнів за конкретну роботу в рамках проєкту;
- проєкт враховує інтереси та індивідуальні здібності учнів [34].

Популярність методу проєктів зумовлена тим, що завдяки своїй дидактичній сутності він дозволяє вирішувати завдання розвитку творчих здібностей учнів, уміння самостійно конструювати свої знання та застосовувати їх для вирішення практичних завдань, орієнтуватися в інформаційний простір, аналізувати отриману інформацію, оскільки в різні моменти пізнавальної, експериментальної чи прикладної, творчої діяльності учні використовують сукупність усіх перерахованих інтелектуальних умінь і навичок.

Є. Полат класифікувала типи проєктів за наступними критеріями:

1. «За домінуючим методом або видом діяльності в проєкті: дослідницькі, творчі, рольово-ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані.

2. За ознакою предметно-змістовної галузі: монопроект (в межах одного академічного предмета) і міждисциплінарні проекти (як правило, в межах двох або трьох предметів).

3. За характером координації: із відкритою, явною координацією та із прихованою координацією (головним чином, телекомунікаційні проекти).

4. За характером контакту: внутрішні, або регіональні (у межах однієї країни) і міжнародні.

5. За кількістю учасників проекту: особистісні (між двома партнерами з різних шкіл, регіонів, країн); парні (між парами учасників); групові (між групами учасників).

6. Залежно від тривалості проекту: короткострокові для розв'язання невеликої проблеми або частини великої проблеми), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготермінові (від місяця до кількох місяців)» [30].

Специфікою проектної методики є орієнтація на створення конкретного кінцевого продукту (письмового звіту, журналу, звіту, плаката, фільму), який базується на власному досвіді та знаннях учнів про навколишній світ [1].

При використанні методу проектів необхідно дотримуватись певних вимог:

- наявність важливих науково-дослідницьких або творчих проблем чи завдань, розв'язання яких потребує комплексного знання та дослідження;
- практична, теоретична та пізнавальна значущість очікуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- визначення кінцевої мети проектів (спільних чи індивідуальних);
- визначення базових знань з різних галузей, необхідних для роботи над проектом;
- використання методів дослідження: визначення проблеми, завдань дослідження, висунення шляхів їх вирішення, вибір методів дослідження,

оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, узагальнення, коригування, підбивання підсумків (використання в ході спільного дослідження методів мозкової атаки і «круглого стола», статистичних методів, творчих звітів, перегляду);

- результати виконаних проєктів мають бути належним чином оформлені (у вигляді відеофільму, комп'ютерної газети, анімаційного фільму чи веб-сторінки) [34, с. 94].

Слід зазначити, що робота над проєктом вимагає певного алгоритму дій, тому вона ділиться на етапи:

На першому – підготовчому – етапі обирається напрямок і формулюється назва проєкту, визначається актуальність, необхідність, значущість обраного напрямку; мета і завдання проєкту; етапи реалізації проєкту; механізми реалізації проєкту; обов'язки та відповідальність учасників реалізації проєкту; очікувані результати. Усі учасники команди разом, включаючи вчителів та учнів, визначають напрям та формують назву проєкту.

На цьому етапі рекомендується використання рецептивних вправ (заслуховування і визначення теми повідомлення, проблеми, завдання) та рецептивно-репродуктивних умовно-комунікативних вправ (виділення головної інформації з тексту та визначення логіки побудови висловлювання).

Для підготовчого етапу вчитель, організовуючи проєктну роботу з теми «Food», може запропонувати учням ознайомитися з рецептом британської національної страви та скласти перелік продуктів, характерних для української кухні.

На другому – виконавчому – етапі головною метою є навчити учнів читати текст з розумінням загального змісту й важливих деталей, навчити висловлюватись на основі прочитаного чи почутого тексту й передавати власні ставлення до його змісту, а також організовувати самостійну діяльність учнів із читання та добору текстів на обрану тему, проводити роботу зі збору

інформації з інших джерел. Учні вчаться створювати анкети та проводити опитування та інтерв'ю, письмово представляти результати проєкту та ілюструвати їх різними схемами та графіками.

На виконавчому етапі доречно виконувати вправи, які готують учнів до виконання проєкту, а саме: вправи на формування ідеї висловлювання; поєднання змістовних частин висловлювання в цілісний текст; складання різних видів анкет та проведення анкетування; планувати та проводити співбесіди; підготовка звіту.

Третій – презентаційний етап – передбачає підготовку учнів до усної презентації проєктів під час виконання рецептивно-продуктивних комунікативних вправ. У ході цієї підготовки відбувається остаточне оформлення проєктів: стінгазет, буклетів, (створення мультимедійних презентацій у програмі Power Point, відео в цифровому варіанті тощо) або інсценізації, після чого власне презентація проєкти відбуваються.

Основна мета останнього, завершального етапу – аналіз та оцінка проєктної діяльності та проєктів учнів. Учні обговорюють результати проєктної діяльності в малій групі та дають оцінку проєкту в цілому, а також оцінюють роботу кожного учня. На цьому етапі відбувається рефлексія, учні відповідають на запитання.

При організації проєктної діяльності учнів початкових класів слід враховувати їхні вікові та психолого-фізіологічні особливості. Введення проєктів у навчальний процес має бути поступовим. Спочатку дітям 1-2 класів пропонуються доступні творчі завдання, у 3 класі вони разом із вчителем виконують міні-проєкти, розв'язують задачі, розвиваючи таким чином навички самостійного мислення та правильної організації роботи над проєктами, використовуючи знання з різних дисциплін одночасно, і вже наприкінці 3-4 класу молодші школярі готові самостійно виконувати проєкти з англійської мови.

Дослідивши метод проєктів, наведемо приклади проєктних завдань:

1. «Книга про погоду» («A Weather Book»). Діти виготовляють картки де схематично зображають різні погодні явища, кладуть ці картки в конверт, які наклеюють на спеціальні зошити або теки – «книги погоди». Протягом на уроку усно з'ясовують, яка погода за допомогою карток (картки розміщуються на партії, а вчитель закріплює їх на дошці). Таким чином закріплюється опис погоди.

2. Проєкт «Вчимося вчитися» («Learning to Learn») з практичними ідеями та порадами по роботі над мовою (вивчення слів, правил, робота зі словниками і посібниками, читання оригінальної літератури, підготовка до опитувань тощо). Результати такої роботи формуються у вигляді яскравих пам'яток.

3. Проєктні роботи за темою «Я, моя родина, мої друзі», «Учень та його оточення», «Зовнішній вигляд»: розповідь про себе з підтримкою (для учнів початкової школи), де опора виконана у вигляді шестикутників, складених всередину своєрідна «квітка», де на кожній «пелюстці» учень має розкрити певну питання (ваше ім'я, вік, місце проживання, школа, шкільні друзі, домашні тварини, переваги тощо);

«Родинні дерева».

4. Рекламні плакати (планування вечірок, реклама гуртків чи клубів за інтересами, рекламні плакати до фільмів тощо).

5. Різні види проєктної роботи з теми «Їжа та продукти» («Здорове харчування», «Плануй обід», «Мій улюблений рецепт» тощо).

Якщо систематично використовувати на уроках іноземної мови метод проєктів, то можна очікувати якісне формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів, що своєю чергою сприятиме, продуктивному засвоєнню навчального матеріалу та розвитку навичок його практичного використання, збагаченню соціального та комунікативного

досвіду школярів, підвищенню пізнавальної активності та мотивації навчання учнів.

Наступний дієвий метод навчання іноземної мови у початковій школі – драматизація. Це ефективний і зручний спосіб зацікавити учнів вивчати іноземну мову. Використання драматизації може бути різним – десятихвилинні імпровізації на уроці, або ціла вистава як повноцінний виховний захід. Своєю чергою метод драматизації має такі переваги:

- збагачується та активізується словниковий запас учнів, вони засвоюють нову лексику та вирази у відповідному контексті та середовищі;
- усуваються прогалини в граматичних структурах;
- новий граматичний матеріал засвоюється комунікативним способом;
- виправляється вимова та інтонація, формується фонематичний слух;
- удосконалюються аудіативні навички шляхом занурення в мовне середовище;
- розвиваються всі види мовленнєвої діяльності;
- підвищується мовна компетентність;
- учні мають можливість самостійно контролювати своє навчання;
- на уроці створюється комфортна атмосфера для вивчення іноземної мови;
- метод драматизації сприяє формуванню в учнів кращого розуміння культури іноземної мови;
- інтегруються як вербальні, так і невербальні аспекти спілкування, відновлюється баланс між фізичними та інтелектуальними аспектами навчання;
- метод не вимагає спеціального обладнання [15].

Для драматизації придатний будь-який розповідний текст. Прочитане речення демонструється, тобто виконуються описані дії. Якщо в прочитаному тексті є діалог, то особи розподіляються під час читання. Поступово в

драматизацію вводиться не одна, а дві й більше дій. Якщо під час драматизації виникають труднощі, учитель сам виконує необхідні дії відповідно до вимови слів, а потім учні повторюють їх. Така діяльність передбачає залучення учнів початкових класів до реальної співпраці, інтелектуального діалогу, гармонізації спілкування, можливості відчувати себе вільно. Драматизація сприяє розвитку мислення, розвитку прийомів співтворчості та інтелектуального напруження, передбачає експериментування дітей, гнучке і гармонійне поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності, педагогічно спрямовану [31].

Під час драматизації твору діти залучаються до мистецтва художнього слова, формується техніка і логіка усного мовлення, розвивається вимова, додаються мовленнєві вади. Учні опановують основні етапи роботи з текстом, принципи його приналежності, вивчають логічний наголос у текстах іноземної мови та використання засобів їх виділення, знайомляться з видами пауз.

Використанням драматизації сприяє зняття емоційної скромності учнів, невпевненості в собі, активізують їхні здібності, допомагають використати свій невеликий життєвий досвід, набутий як на уроках, так і в позаурочний час. Учні молодших класів опановують необхідний обсяг знань з акторської майстерності, розвивають фантазію та уяву, увагу, спостережливість, допитливість. Самостійність учнів під час виконання ролі більше залежить від того, чи знають зміст казки, твору.

Драматургічне мистецтво – це самобутня драматична дія, художнє слово, пантоміма, живопис, скульптура і музика, розвиває мову, інтонацію, увагу, пам'ять, прояв, ряд технічних і конструктивних здібностей. Драматизацію можна розглядати як метод навчання, що забезпечує активність творчого пізнання учнів. Для учнів молодших класів досить ефективною є драматизація казок.

Драматизацію можна використовувати не тільки на уроці, а і як постійний елемент позакласної роботи з вивчення іноземної мови. У закладі загальної середньої освіти можна організувати драматичний гурток, який постійно спонукатиме учнів до занурення в культуру країни, мова якої вивчається.

Роботу над виставою можна розділити на кілька етапів. А. Wright виділяє такі етапи підготовки до створення драматичного проєкту, які, залежно від віку та рівня підготовки учнів, учитель може здійснювати самостійно або разом з учнями:

- обрати твір і розподілити його за місцем дії та ролями;
- вибрати оповідача чи ведучого;
- підготувати костюми та декорації
- планувати час для кожної окремої сцени та всієї вистави в цілому [51].

Шляхом драматизації створюються умови, максимально наближені до умов спілкування, з урахуванням національно-культурних особливостей країни мови, що вивчається.

Для реалізації компетентнісного підходу активно впроваджується проблемне навчання в освітній процес початкової школи. І. Ільницька підкреслює необхідність розробки різного роду проблемних ситуацій, способів підготовки та проведення уроків, а також впливу проблемних завдань на розвиток пізнавальної активності у школярів [14].

Дослідник А. Фурман розглядає питання проблемного навчання з точки зору психологічних і педагогічних умов організації та ефективного використання проблемного навчання. У його роботах особлива увага приділяється методології застосування даної ситуації до учнів різних вікових груп на основі диференційованого підходу [40].

Технологія ТРВЗ для молодших школярів – це метод колективної гри з докладними методичними рекомендаціями. Така форма роботи вчить молодших школярів виявляти суперечливі властивості предметів і явищ і вирішувати ці суперечності. Дослідники розглядають виявлення та вирішення суперечностей як основу творчого мислення. У науковій літературі критичне мислення містить в собі процес аналізу, синтезу та обґрунтування оцінки достовірності інформації, глобальне мислення про ситуації, пошук причин і альтернатив, здатність змінювати свою позицію відповідно до фактів і аргументів, здатність правильно використовувати висновки і знайти відповідні розв'язання освітніх проблем. Рекомендується залучати школярів до процесу критичного мислення, оскільки наукові дослідження дозволяють їм брати участь у розв'язанні складних проблем і розвивати високий рівень навичок прийняття рішень.

Вчителі можуть щодня використовувати основні методи критичного мислення. До основних етапів організації технологій розвитку критичного мислення відносяться:

1. Виклик. На цьому етапі забезпечується формування особистої зацікавленості дитини в отриманні інформації. Діти можуть спілкуватися зі своїми однокласниками для отримання інформації (індивідуально, парами, групою, асоціаціями, мозковим штурмом, взаємним прогнозуванням, оцінкою проблемних питань тощо). На цьому етапі учнів можуть ознайомитися з наявною інформацією та закласти основу для отримання нових знань. Завдання вчителя на цьому етапі – узагальнити знання дітей і допомогти кожному визначити основну мету отримання нових знань.

2. Розуміння. Діти дізнаються нову інформацію. Вони повинні провести саморефлексію, щоб визначити, що їм відомо, а що ні. На цьому етапі гарною технікою є заповнення таблиць «я знаю»/«я не знаю» / «я хочу знати». Після вивчення нової інформації кожен учень повинен вказати, яка опорна фраза /

слово допомагає йому зрозуміти інформацію, а яка опорна фраза / слово заважає йому. Основний принцип цього етапу полягає в тому, що вчитель дає учневі право критично мислити в пошуках індивідуальних знань, а потім проводити групові обговорення та аналіз.

3. Саморефлексія. Учні повинні подумати про те, що вони дізналися, і про те, як вони можуть застосовувати нові знання в подібних ситуаціях; вони повинні обговорити, як це змінило їхнє мислення, бачення та поведінку (логічні ланцюжки, каруселі, квітучі квіти, рефлексії, методи колективного критичного аналізу).

Використання Bloom's Taxonomy Level Questions може забезпечити розвиток критичного мислення на уроках англійської мови у початковій школі. Ці питання передбачають організацію критичного і творчого опрацювання матеріалів на уроці.

Remembering: Who ...? Where ...? What did happen ...?

Understanding: Why ...? How to say in other words ...? What is the main idea of the story?

Applying: In what other similar situations you've been? What question do you want to ask the main heroes? Explain what can be if ...?

Analysing: How is the story related to your life? Set the sequence of events in the story. What is the connection between the main idea of the story and the main character?

Evaluating: Why do you think ...? What is the fault of the situation described in the story can you make? Formulate rules of

Creating: Did the main character do the right thing? Do you agree/disagree with the main idea...? Explain. How would you adapt the plot to create another story?[44].

Розглянемо застосування методики в рамках навчання мовленнєвої діяльності іноземною мовою. Основними прийомами формування навичок

вимови та інтонації є голосова розминка, ономапопечні та інтонаційні ігри, рольові ігри, мовні проблемні ситуації, але всі вони передбачені в контексті технології ТРВЗ.

На початковому етапі процесу визначення вимови іноземної мови необхідно проінформувати учня про будову мовного апарату, щоб уточнити його підготовку. Для цього вчителі часто використовують казкову гру «Mr. Tongue». Учні уособлюють органи мови і вивчають різні положення язика під час іноземної вимови. Головний герой – персоніфікований язик. Місце дії – ротова порожнина. Сценарій казки залежить від звуку, який повинен бути вирішений на цьому уроці. Учень виконує необхідні дії та спостерігає за процесом вимови звуків в дзеркалі. Цю гру можна нескінченно вдосконалювати та виконувати в залежності від поставлених завдань.

Також ефективним є використання звуконаслідувальних ігор для презентацій та відпрацювання звуку. Наприклад, вчитель пропонує учням зануритись в атмосферу старого будинку, де всі предмети мають свої звуки. Учні імітують звук будинку, а також навчаються звукового явища. Гра може ускладнитися на наступному етапі навчання. Можна запропонувати говорити від імені чого-небудь, дотримуючись мовних норм.

2.2. Комплекс вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках англійської мови

Для реалізації четвертого завдання нашого дослідження ми розробили проєкти для уроку англійської мови у початковій школі.

1. Тема проєкту: «Planning a trip».

Клас: 4

Мета проєкту:

Практична: систематизувати лексичний та граматичний матеріал з теми «Подорожі»;

Розвивальна: розвивати навички читання та вміння узагальнювати прочитану інформацію, навички усного мовлення, фонетичний слух, увагу, мислення, пам'ять, формувати вміння працювати в групах, вміння коротко й по суті висловлювати свою думку.

Виховна: виховувати в учнів культуру спілкування, активність, стимулювати інтерес до вивчення предмета, уміння працювати в мікроколективах та правильно розподіляти свій час, виховувати ввічливість, толерантність; прищеплювати інтерес до традицій рідного народу та народу, мова якого вивчається.

Анотація проєкту:

При роботі над даним проєктом в учнів удосконалюються лексичні, граматичні та мовні знання, вміння і навички на тему «Подорожі». Спочатку учні підбирають, досліджують і вивчають знайдений матеріал для роботи над мініпроєктами із запропонованих тем. Потім всі ці підібрані матеріали з мініпроєктів учні разом з учителем обробляють, вивчають, аналізують, узагальнюють, систематизують і з'єднують в один великий проєкт на тему «Подорож країнами світу».

Учням пропонується представити, що вони відкривають власну туристичну агенцію, але для цього їм потрібно зібрати інформацію про різні країни за схемою, щоб вони могли пропонувати свої послуги клієнтам.

Перший етап (підготовчий):

- 1) Повідомлення теми та ідеї проєкту.
- 2) Постановка цілей проєкту і пошук засобів для їх досягнення.
- 3) Оцінка можливостей учнів.
- 4) Розподілення класу на групи та обрання учнями країн, про які вони будуть готувати проєкти.
- 5) Ознайомлення учнів з методикою роботи.

Протягом всього вивчення теми «Подорожі» вчитель акцентує увагу учнів на ту інформацію, яку потрібно знайти до проєкту та дає схему його презентації.

Схема презентації країни:

- Country name
- Capital city
- Currency
- Official language
- National dishes
- Sightseeing
- Interesting facts about the country.

Другий етап (виконавчий):

- 1) Обговорення теми, поставленої проблеми і цілей проєкту.
- 2) Уточнення інформації.
- 3) Пошук матеріалу: робота з друкованими матеріалами, словниками, енциклопедіями, Інтернет-ресурсами, консультація з вчителем.
- 4) Ознайомлення учнів з автентичними текстами.
- 5) Розробка системи профілактики труднощів при роботі учнів.
- 6) Контроль підготовлених матеріалів, внесення необхідних доповнень і виправлень.
- 7) Перевірка логіки міркування учнів.
- 8) Підготовка мультимедійних презентацій або брошури для організації роботи своєї туристичної агенції.

Третій етап (презентаційний):

Усна презентація проєктів. Учні аргументують вибір країни, описують переваги подорожі до неї. Відбувається обговорення презентації між учнями.

Четвертий етап (аналітичний):

- 1) Обговорення учителем і учнями результатів роботи туристичної агенції.
- 2) Самооцінка учнями своєї роботи над проектом.
- 3) Підведення загальних підсумків.

На кожному етапі школярі розповідають про результати своїх пошуків, діляться враженнями про свою роботу, вносять нові пропозиції. В ході роботи вони знайомляться з лексикою для активного опанування, яка їм буде потрібно при обговоренні етапів проекту. Вони використовують довідкову літературу, енциклопедії, англomовні газети, журнали, словники, працюють з Інтернетом. Все це спрямовано на вирішення комунікативних завдань: формування лексичних та граматичних навичок учнів через систему мовних вправ, розвиток усного та писемного мовлення на основі автентичних текстів та навичок розмовної мови на основі відібраних матеріалів, на отримання додаткових знань про країну досліджуваної мови, систематизацію та узагальнення отриманої інформації. Така робота допомагає закріпленню та вдосконаленню досягнутого і викликає інтерес учнів для глибшого вивчення іноземної мови не тільки на уроках, а й в позаурочний час. А зв'язок урочної і позаурочної діяльності є важливим чинником для вирішення дидактичних завдань: виховання самостійності, допитливості, волі та наполегливості в подоланні мовних труднощів, надалі в самоосвіті.

2. Проект «Choose your character»

Клас: 3

Мета проекту:

Практична: систематизувати лексичний та граматичний матеріал з тем «Seasons and months», «Appearance», «Clothes»;

Розвивальна: розвивати навички читання та вміння узагальнювати прочитану інформацію, навички усного мовлення, фонетичний слух, увагу,

мислення, пам'ять, формувати вміння працювати в групах, вміння коротко й по суті висловлювати свою думку.

Виховна: виховувати в учнів культуру спілкування, активність, стимулювати інтерес до вивчення предмета, уміння працювати в мікроколективах та правильно розподіляти свій час, виховувати ввічливість, толерантність; прищеплювати інтерес до традицій рідного народу та народу, мова якого вивчається.

Рис. 2.1. Проєкт «Choose your character»

Анотація проєкту:

При роботі над даним проєктом в учнів удосконалюються лексичні, граматичні та мовні знання, вміння і навички на тему «Seasons and months», «Appearance», «Clothes».

Task:
Task: repeat words from the topics "Seasons and months", "Appearance", "Clothes". To develop children's understanding of what time of year it is and how best to dress. Develop thinking and imagination. To bring up personal qualities in children.

Project type:
Individual

You can use a dictionary with learned words in your work.

Рис. 2.2. Проект «Choose your character»

Перший етап (підготовчий):

- 1) Повідомлення теми та ідеї проекту.
- 2) Постановка цілей проекту і пошук засобів для їх досягнення.
- 3) Оцінка можливостей учнів.
- 4) Ознайомлення учнів з методикою роботи.
- 5) Ознайомлення учнів із системою оцінювання проектів.

Progress:

1. Familiarization with the project. Acquaintance with the activity that will be performed.
2. Implementation of the project: from the proposed subsections, children choose the option that satisfies them.
3. Image of your character (you can draw, make an application, or dress yourself in the same way).
4. Presentation of works.
5. Evaluation.
6. Reflection.

Рис. 2.3. Проект «Choose your character»

Другий етап (виконавчий):

- 1) Обговорення теми, поставленої проблеми і цілей проєкту.
- 2) Уточнення інформації.
- 3) Пошук матеріалу: робота з друкованими матеріалами, словниками, енциклопедіями, Інтернет-ресурсами, консультація з вчителем.
- 4) Ознайомлення учнів з автентичними текстами.
- 5) Розробка системи профілактики труднощів при роботі учнів.
- 6) Контроль підготовлених матеріалів, внесення необхідних доповнень і виправлень.
- 7) Перевірка логіки міркування учнів.

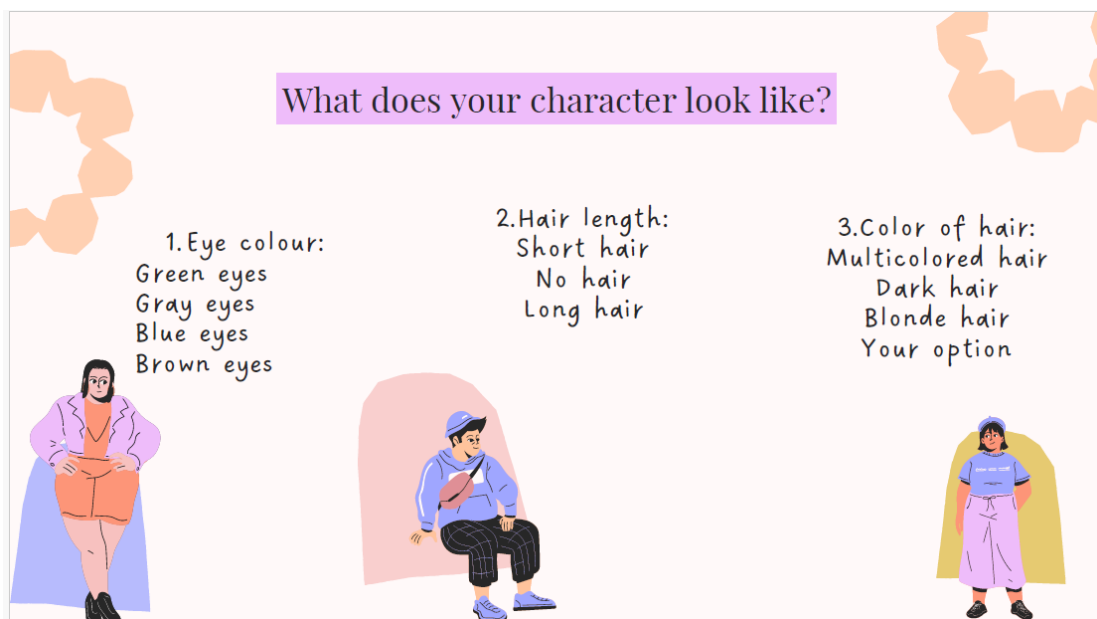

Рис. 2.4. Проєкт «Choose your character»

Третій етап (презентаційний):

Усна презентація проєктів. Учні аргументують вибір одягу та аксесуарів персонажів відповідно до сезону. Відбувається обговорення презентації між учнями.

Четвертий етап (аналітичний):

- 1) Обговорення учителем і учнями результатів роботи учнів.
- 2) Самооцінка учнями своєї роботи над проєктом.
- 3) Підведення загальних підсумків.

Рис. 2.5. Проєкт «Choose your character»

Рис. 2.6. Проєкт «Choose your character»

Тема: Засоби масової інформації

Завдання: You want to start a new project – a school newspaper. Work in teams of four. Plan how to organize your newspaper:

- mention the topics you want to write about and the people responsible for them
- choose a format (an online blog, a poster, a printed newspaper, a social network page, etc.)
- make a list of preparation steps.

Create a poster presenting your plans.

Тема: Робота і професія

Завдання: Imagine you are an employer and need to hire some new people for your team. Plan your interview, think of the questions you are going to ask and present them on a mind map. Don't forget to mention:

- what job you offer
- the education of your future employees
- the personal qualities one needs to do the job
- the professional skills one needs to do the job

Below is an example of how your mind map may look like.

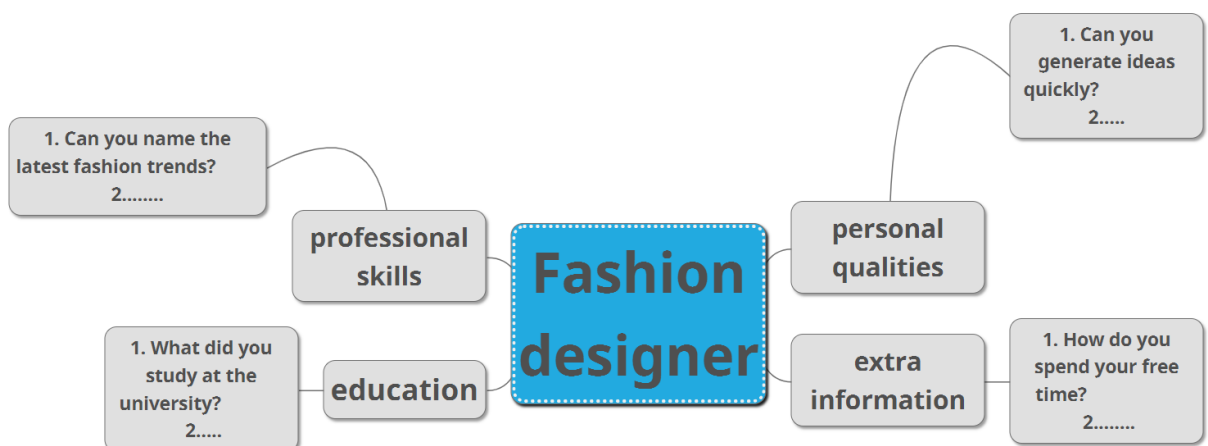

Рис. 2.7. Проект «Professions»

Тема: Подорож

Завдання: You've been asked to organize an excursion for the exchange students in your school. Work in pairs.

- think of some interesting places in the city you'd like to show them
- find some information about the history and cultural importance of these places
- visit the places you have chosen and take some pictures
- make a booklet presenting your excursion, use the information and pictures you have prepared

4. Тема: Україна

Завдання: Work in pairs to make a presentation of a major Ukrainian city.

- Fill in the project poster. Use the Internet to find the information you don't know.
- Print out some photos and stick them to your poster.
- Present your work in class, tell your classmates about the city you have chosen. Be ready to answer some extra questions from your listeners.

Below you can find a project poster template.

<p>City: Population:</p> <hr/> <p>Location:</p> <hr/> <p>Famous people:</p> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>Coat of arms</p> <div style="border: 1px solid black; height: 100px; width: 100%;"></div>
---	---

Places of interest

Name				
Photo				

Рис. 2.8. Проект «Ukraine»

Тема: *Спорт*

Завдання: Make a survey in your class about their attitude towards sport.

- choose 4 questions to ask the respondents
- choose the form of your survey (online, paper, telephone, etc.)
- choose the respondents and do the opinion poll you have created
- analyse the results and present them in a table or a diagram
- write a short description of your results.

Вивокки до Розділу 2

Навчання іноземної мови у початковій школі ґрунтується не лише на теоретичному засвоєнні іноземної мови, а й на практичній спрямованості англійської мови як засобу спілкування. Знання та вміння, які учень засвоює в процесі іншомовної освіти, дозволяють йому досягти певного рівня іншомовної комунікативної компетенції та необхідних компонентів міжкультурної комунікації, за допомогою яких відбувається комунікація з представниками інших мов та культур.

Для нашого дослідження важливим є поняття «іншомовна комунікативна компетентність», яка розглядається у наукових джерелах як здатність використовувати на практиці фонетичні, лексичні і граматичні знання та вміння, а також сформованість комунікативних навичок говоріння, читання, письма, аудіювання. Учні початкової школи у процесі навчання іноземної мови повинні опанувати всі функції спілкування: інформаційну, регулятивну, емоційно-оцінну, етикетну. Необхідно створити умови для набуття ними мінімального досвіду вирішення типових комунікативних завдань: запитувати інформацію, повідомляти інформацію, пояснювати інформацію, сприймати і розуміти сприйняту інформацію, спонукати співрозмовників до комунікації, висловлювати думку.

У роботі розглянуті наступні методи організації навчання англійської мови у початковій школі: метод проєктів, драматизація, технологія ТРВЗ

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У роботі розглянуто особливості навчання іноземної мови у початковій школі. Результати здійсненого дослідження дозволили сформулювати наступні висновки.

Відповідно першого завдання дослідження на основі аналізу актуальних наукових джерел розкрито сутність компетентнісного підходу до навчання іноземної мови у початковій школі. Зазначено, що компетентнісно орієнтоване навчання відбувається у процесі комунікативної діяльності та спрямоване на поєднання теоретичних знань із життєвою практикою молодших школярів у різних видах мовленнєвої діяльності.

Розглянуто сутність поняття «іншомовна комунікативна компетентність», яка розглядається у психолого-педагогічній літературі як знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих і власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), навички та уміння аналізу тексту та власне комунікативні надбання. До структури іншомовної комунікативної компетентності входять лінгвістична компетентність як здатність розуміти та створювати висловлювання іноземною мовою; стратегічна компетентність як здатність брати участь в іншомовній комунікації; соціолінгвістична компетентність як здатність відповідати певним міжкультурним контекстам; дискурсивна компетентність як здатність використовувати різноманітні синтаксичні та семантичні засоби для побудови зв'язного усного та писемного мовлення.

Відповідно до другого завдання дослідження проаналізовано психолого-педагогічні особливості формування іншомовної комунікативної компетентності дітей молодшого шкільного віку. Учні цього віку характеризуються енергійністю та наполегливістю, які у поєднанні з підвищеною емоційністю та відповідальністю значно посилюють пізнавальні

потреби дитини, її активність, спрямовану на розв'язання теоретичних питань. Молодші школярі спочатку оцінюють навчання лише як діяльність, схвалену вчителями, дорослими, сім'єю, але пізніше їх починають цікавити окремі навчальні дії та операції. У цей період формується схильність до самовираження, потреба у визнанні з боку вчителів, батьків, однокласників (особливо у зв'язку з успіхами в навчальній діяльності). Мотивація розвивається в напрямку усвідомлення, набуває вільного характеру. Навчальна діяльність у молодшому шкільному віці стає провідною, вона визначає розвиток усіх психічних функцій учня: пам'яті, уваги, мислення, сприйняття та уяви. При цьому діти не втрачають інтересу до гри, а успіх вирішення поставлених цілей досягається швидше, якщо є різноманіття видів діяльності.

У процесі навчання іноземної мови підвищується швидкість процесів сприйняття, збільшується кількість сприйнятих предметів, образів, фактів, розширюється обсяг запам'ятовування і т.д. Поступово процес сприйняття у молодших школярів стає довільним і цілеспрямованим. Слід зазначити, що правильно підібрані засоби навчання добре сприймаються учнями та сприяють кращому засвоєнню іншомовного навчального матеріалу.

Відповідно третього завдання дослідження розглянуто використання методів проєктування, драматизація, елементи ТРВЗ-педагогіки у процесі навчання іноземної мови дітей молодшого шкільного віку.

Метод проєктів ефективно використовується для вирішення завдань розвитку творчих здібностей учнів, уміння самостійно конструювати свої знання та застосовувати їх на практиці, орієнтуватися в інформаційному просторі, аналізувати отриману інформацію, оскільки в різні моменти пізнавальної, експериментальної, прикладної, творчої діяльності учні використовують сукупність усіх перерахованих інтелектуальних умінь і навичок.

У змісті роботи розкрито можливості та етапи використання проєктів на уроках англійської мови у початковій школі. Якщо систематично використовувати на уроках іноземної мови метод проєктів, то можна очікувати якісне формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів, що своєю чергою сприятиме, продуктивному засвоєнню навчального матеріалу та розвитку навичок його практичного використання, збагаченню соціального та комунікативного досвіду школярів, підвищенню пізнавальної активності та мотивації навчання учнів.

Розглянуто особливості використання методу драматизації у початковій школі. Визначено, що він має наступні переваги: збагачення та активізація словникового запасу учнів; усунення прогалин в знаннях граматичних структур, засвоєння нового граматичного та лексичного матеріалу відбувається комунікативним способом, виправлення вимову та інтонації, формування фонематичного слуху, удосконалення аудіативних навичок шляхом занурення в мовне середовище, розвиток всіх видів мовленнєвої діяльності, підвищення мовної компетентності, можливість самостійного контролю навчання, створення сприятливої атмосфери для вивчення іноземної мови, формування кращого розуміння культури іноземної мови, інтеграція як вербальних, так і невербальних аспектів спілкування. Шляхом драматизації створюються умови, максимально наближені до умов спілкування, з урахуванням національно-культурних особливостей країни мови, що вивчається.

У дослідженні проаналізовано використання технології ТРВЗ для молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови. Така форма роботи вчить молодших школярів виявляти суперечливі властивості предметів і явищ і вирішувати ці суперечності, краще розуміти мовні явища та правила їх використання, а не просто механічно заучувати їх.

Відповідно четвертого завдання дослідження розроблено методичний супровід формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдюк Л. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів шляхом використання методу проєктів. *Věda a perspektivy*. 2023. № 4(23). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-4\(23\)-72-79](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-4(23)-72-79) (дата звернення: 01.11.2023).
2. Безкоровайна О.В., Павлюк Г.С. Специфіка методики викладання іноземної мови (англійської) в початковій школі. *Інноватика у вихованні*, 2017, № 6. 63-67.
3. Бернацька О. В., Комогорова М. І. Сутність іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи та стратегії її формування. *Наукові записки*. 2020. № 143. С. 22–29. URL: <https://doi.org/10.31392/nz-npu-143.2019.03> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Бичківська Т. М. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетенції учнів на уроках англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. 2018. № 1(64). С. 48–52. URL: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/a>.
5. Бігич О. Б. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у початковій школі. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2018. № 29. С. 162–169.
6. Богачук М. Особливості застосування сучасних методів навчання англійської мови в початковій школі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. 2019. № 5(73). С. 114–116.
7. Вяхк І. А. Умови формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій: дис...канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2013, 227 с.
8. Гарачук Т. Психологічні особливості навчання іноземних мов молодших школярів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2017. № 56. С. 55-62.

9. Дидактичні та методичні засади компетентнісно-орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі: навчально-методичний посібник / за наук. ред. В. Г. Редька; відп. за вип. Т. К. Полонська. Київ: «КОНВІ ПРІНТ», 2020. 288 с.
10. Дячук Н. Методика формування іншомовної комунікативної компетентності школярів. *Наукові записки. Серія Педагогіка*. 2017. № 4. С. 27-33.
11. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навчальний посібник. Тернопіль: Навч. кн., 2003. 212 с.
12. Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2009. 205 с.
13. Кміть О. В. Пріоритетні тенденції англomовної початкової освіти в контексті концепції «Нова українська школа». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 156. 2018. С. 62–65.
14. Кміть О. В. Пріоритетні тенденції англomовної початкової освіти в контексті концепції «Нова українська школа». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Вип. 156. 2018. С. 62–65.
15. Ковалишина С. Гра-драматизація як форма позакласної роботи з англійської мови. *Рідна школа*. 2014, № 10. С. 64-68
16. Козак С. В.. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2001. 224 с
17. Козінцева Т. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*. 2018. № 2. С. 10–15.
18. Котелянець Ю., Нікітіна О. Формування іншомовної компетентності молодших школярів засобами тривз-педагогіки. *Наукові записки Серія: педагогічні науки*. 2022. № 200. С. 21–25.
19. Котенко В., Соломаха В. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.

20. Кочергіна Л. Місце і роль гри у системі навчання іноземної мови. *Рідна школа*. 2005. №3. С.48-50
21. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
22. Лелюх-Степанчук О. Особливості емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 2. С. 140-144.
23. Навчання англійської мови у новому контексті (початкова школа 1-4 класи). Типова освітня програма. Британська рада в Україні, Київ, 2019. 15 с.
24. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 1. С 11–17.
25. Олинець Т. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів засобами проектної технології. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць*. Вип.25 (2-2018). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2018. С. 236-240.
26. Організація компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі: метод. рек. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2019. 36 с.
27. Орлова Н., Кучай Т. Вікові особливості вивчення іноземної мови. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки. 2011. Вип. 99. С. 147-158.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2011_99_22
28. Паршикова О. Застосування комунікативно-ігрових прийомів у формуванні іншомовної лексичної компетентності молодших школярів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2015. Вип. 82. С. 9–14.
29. Пасічник О. С. Дидактичне обґрунтування краєзнавчого компонента змісту навчання іноземних мов у початковій школі. *Проблеми сучасного підручника*, (20), 2018. С. 297–310.
30. Полат Е.С. Метод проєктів на уроках іноземної мови. *Іноземні мови*. 2000. № 2. С. 3-11.

31. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання* Київ: А.С.К., 2005. С. 192.
32. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 24.07.2019 р. № 688.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>
33. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р: станом на 22 серп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-р#Text>
34. Прочан В. І. Метод проектів як педагогічна технологія. *Держава та регіони. Сер. Гуманітарні науки*, 2010. № 3. С. 93 – 96.
35. Редько В. Г. Молодші школярі... Які вони? (Залежність ефективності навчання іноземних мов учнів початкової школи від їхніх вікових особливостей). *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2003. №1 (3). С. 22—30.
36. Редько В. Оновлення змісту навчання іноземних мов у сучасній шкільній освіті – прерогатива Нової української школи. *Іноземні мови в школах України*. 2018. Т. 4. С. 10-15.
37. Роман С. В. Методика навчання англійської мови в початковій школі. Київ: Ленвіт, 2009. 216 с.
38. Тишакова Л. Т., Хілько Л. О. Роль самостійної роботи в організації пізнавальної діяльності учнів молодших класів на уроках іноземної мови. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. Київ, 2013. №5 (12). С. 70-73.
39. Федусенко Ю. І. Дидактична гра як засіб навчання іноземних мов молодших школярів : дис... канд. пед. наук : 13.00.09.
40. Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні. Київ, 2001. 191 с.
41. Чечуй Е.П. Метод проектів як один зі шляхів підвищення мотивації до вивчення німецької мови. *Таврійський вісник освіти*. 2013. №3(43). С. 245-251.
42. Шмідт Ю. О. Місце іншомовної комунікативної компетентності в системі підготовки військових фахівців. *Вісник Чернігівського національного*

- педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2011. Вип. 90. С. 112-116.
43. Abdullah A., Harun H., Nursyuhada' Ab Wahab, Suo Yan Juo, Myra Aidrin Mohd Ali. Teaching English for academic purposes through project-based learning method and processwriting approach. *International Journal Languages and Education*. Vol. 1, No 1, 2022). 49-62 p.
44. Bloom's Taxonomy Question Stems For Use In Assessment [With 100+ Examples]. Top Hat. URL: <https://tophat.com/blog/blooms-taxonomy-question-stems/> (date of access: 01.11.2023).
45. British Council Survey of Policy and Practice in Primary English Language Teaching Worldwide Shelagh Rixon
46. Cameron L. Teaching languages to young learners. Cambridge, England : Cambridge University Press, 2000. URL: https://assets.cambridge.org/97805217/74345/frontmatter/9780521774345_frontmatter.pdf.
47. Liu C., Scott K., Lim R., Taylor S., Calvo R. EQClinic: A platform for learning communication skills in clinical consultations. *Med Educ Online*, №21, 2016. 31-49.
48. Nunan D. Teaching English to young learners. Anaheim, CA: Anaheim University Press., 2010.
49. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, 2002. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/the-european-indicator-of-language-competence.html>.
50. Vasilieva P. Foreign language communicative competence: problems, approaches, searches and solutions. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*. 2020. No. 1(9). P. 98–108. URL: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-9-1-98-108>.
51. Wright A. Storytelling with children. Oxford University Press, 2009. 220 p.